

Temanummer om klientdemokrati

INLEDNING

Fredagen den 26 mars förra året hölls ett symposium om klientdemokrati i Stockholm arrangerat av Föreningen Sveriges Socialchefer, Socialmedicinsk tidskrift och Svensk Socialmedicinsk Förening.

Symposiet — som ligger till grund för detta nummer av SMT — anknöt huvudsakligen till följande tre deltema:

- Politisk demokrati — klientdemokrati
- Samspel i behandlingsarbetet
- Klientorganisationernas roll

Till symposiet hade inbjudits representanter för en rad organisationer verksamma inom eller i anslutning till sjukvård, mentalvård, socialvård, narkomanvård, kriminalvård, osv. Dessutom fackliga företrädare, tjänstemän och politiker.

I anslutning till vart och ett av de tre deltema hölls sammanlagt sju inledande anföranden. En avsikt med symposiet var att materialet skulle ligga till grund för ett temanummer av SMT och inledningsanförandena återges här som delvis omarbetade artiklar.

Den diskussion som följde på de inledande anförandena togs upp på band och återges här i förkortade och språkligt bearbetade referat.

Utöver detta har Sten Losman, Göteborg bidra- git med en artikel om de juridiska aspekterna på klientdemokrati.

POLITISK DEMOKRATI — KLIENTDEMOKRATI

Den konflikt som uppstår mellan å ena sidan klienternas ökade krav på inflytande i dels politiska, dels praktiska beslut som reglerar förhållan- dena på vårdinstitutionerna och å andra sidan den

representativa demokratis krav på ett allmänpo- litiskt inflytande över denna verksamhet är huvud- punkten i statsvetaren *Bengt Owe Birgerssons* in- ledande anförande.

Birgersson menar att demokratin — i betydel- sen folkstyre — riskerar att sättas ur spel om den mer eller mindre ersätts med lokala demokratier på särskilda områden — t ex sjukvården. Klient- demokrati i betydelsen klientmedverkan direkt i beslutsprocessen får i det perspektivet en korpora- tiv innebörd. Birgersson menar därför att man i stället bör använda begreppet klientinflytande — i betydelsen att klienten via klientorganisationer eller de politiska organisationerna verkar inom den rådande politiska demokratis ram.

Per Holmberg, universitetslektor vid Socialhögsko- lan i Stockholm, anser däremot att det finns fog för begreppet klientdemokrati. Det gör det efter- som klienter inom vårdsektorn är en mycket spe- ciell grupp medborgare. De är politiskt fattiga, de har det allra största avståndet till de politiska or- ganen och de behandlas ofta som omyndiga med- borgare på extremt odemokratiska institutioner. Dessutom är det rationellt — inte minst ur vård- synpunkt — att ta in klienternas erfarenheter och önskemål i beslutsprocessen.

Sten Losman, stadsjurist i Göteborg, visar att gäl- lande vårdlagstiftning antyder att demokratin och klienten står i motsatsställning till varandra. I alla bestämmelser som reglerar förhållandena på vård- institutionerna och på vårdområdet i stort finns in- byggda rättssäkerhetsgarantier som är avsedda att skydda klienten mot samhällets tvångsingripande. Lagstiftningen innebär nämligen att myndigheten ensidigt bestämmer över den enskilde och därmed har klientens rättsliga situation idag inte med de- demokrati i egentlig mening att göra.

SAMSPEL I BEHANDLINGSARBETET

Samspelet mellan klienten och terapeuten erbjuder ett liknands avvägningsproblem som avvägningen politisk demokrati—klientdemokrati. I många fall är specialistens kunskande och erfarenhet avgörande för en framgångsrik behandling. Hur långt bör klienten/patienten underordna sig specialistens bedömningar för att få ta samhällets vårdresurser i anspråk?

De enda institutioner i Sverige där man idag praktiskt utövar klientdemokrati är de sk terapeutiska samhällena, säger *Lars Bremberg*, förestandare på Vallmotorp, i en artikel där han också ger svar på frågan om terapi är en demokratisk behandlingsform eller bara en subtil form av förtryck.

Överläkare *Curt Åmark* beskriver de olika typer av psykoterapi som idag används i behandlingen — individualterapi, gruppterapi och miljöterapi. Gemensamt för dessa psykoterapeutiska metoder är att det finns inbyggda konflikter som i

hög grad försvårar en tillfredsställande behandling.

Cecilia Modig, pockettidningen R, beskriver dagens vårdinstitutioner som tillslutna "primallådor" där människor tillåts gråta ut sin olycka i en för det kapitalistiska samhället önskvärd avskildhet. Över huvud taget är dagens vård på alla områden uppbyggd på traditionellt auktoritära grunder med bl a starka inslag av skuld och välgörenhet.

KLIENTORGANISATIONERNAS ROLL

Hans Nestius ger här den kanske första, samlade redovisningen av det arbete som de sk R-förbunden utfört sedan de började byggas upp i mitten av 60-talet.

Till sist påminner *Mats Hult*, socialborgarråd i Stockholm, om de bortglömda klientgrupperna — de psykosenila, socialhjälpstagarna, osv.